

Nr 2.

Ankom till Riksdagens kansli den 16 mars 1911 kl. 3 e. m.

*Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2,
angående ifrågasatt ändring i gällande bestämmelser,
rörande muntlig studentexamen och fyllnadspröfning till
samma examen.*

Uti en inom Första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion nr 77 har herr *Hernlund* hemställt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i nådigt öfvervägande, i hvad mån ändring må kunna vidtagas i nu gällande bestämmelser angående muntlig studentexamen och fyllnadspröfning, till samma examen» i den riktning som i motionen närmare angifves.

Motionen.

Till stöd härför har motionären anført följande:

Motiveringen.

»Enligt § 106 mom. 1 af Kungl. Maj:ts nådiga stadga för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 skall i den muntliga studentexamen lärjunge godkännas, om han erhållit »vitsordet godkänd eller därutöfver i minst tio af de läroämnena, som å den bildningslinje, hans examen afser, finnas upptagna å fjärde ringens timplan, eller i nio af dessa ämnen och i detta senare fall de två återstående läroämnena å timplanen tillsammans ej upptaga mer än sex veckotimmar» — såvida ej mera än halfva antalet af censorerna finner honom böra på grund af bristande insikter och mogenhet underkännas. Äger examinand ej nämnda betygsantal, är hans underkännande afgjort, äfven om han i ett eller flera ämnen erhållit s. k. öfverbetyg.

Nyssnämnda stadgande har vid tillämpningen af de nya bestämmelserna rörande studentexamen visat sig ödesdigert för lärjungar, som begagnat sig af den i § 8 mom. 1 af läroverksstadgan medgifna rätt att i

Bihang till Riksd. prot. 1911. 9 Saml. 2 Afd. 1 Band. 2 Ser. 2 Häft. (Nr 2).

ring III—IV af gymnasiet bortvälja ett eller eventuellt två af de å den stadgade timplanen för dessa ringar förekommande läroämnen, rörande hvilka för öfrigt gäller, att de ej få tillsammans i ring IV upptaga mer än sex timmar i veckan. Nämda förhållande är särskildt påtagligt, när lärjunge bortvalt ett sådant ämne som latin eller matematik, hvilka i resp. latin- och realgymnasiums högsta (fjärde) ring upptaga hvar för sig sex timmar i veckan.

I föregående motsvarande stadga af den 22 mars 1895 § 11 mom. 1 föreskrifves däremot, »att lärjunge, hvilken blifvit underkänd i ett af de ämnen, som kunna af censor från den muntliga pröfningen uteslutas, det oakadt må kunna mogen förklaras, äfvensom att lärjunge, hvilken blifvit underkänd i ett af de öfriga ämnena eller i två ämnen, af hvilka åtminstone det ena hör till dem, som kunna af censor uteslutas, ändock må kunna mogen förklaras, såvida han äger motsvarande större insikter i ett eller flera andra ämnen». — Här fästes sålunda tydligt afseende vid, om examinand erhållit öfverbetyg i vissa ämnen.

Nuvarande, ofvan återgifna stadgande har afsevärdt försvårat studentexamen för lärjungar med mera bestämdt utpräglade anlag i viss riktning, hos hvilka öfverlägsenhet i några ämnen visat sig förenad med relativ svaghet i mer än två af vederbörande timplans läroämnen. Det synes mig därför billigt, att snarast möjligt ett tillägg göres i förenämnda § 106 mom. 1 i sådant syfte, att bristande insikter i ett ämne utöfver det ifrågavarande paragraf och moment medgifna antalet ämnen icke må utgöra hinder för studentexamens godkännande, om examinands betyg i några andra ämnen vittna om mer än vanliga insikter i dessa.

I bestämmelser uti § 116 o. följ. angående »fyllnadspröfning efter aflagd studentexamen» äro flera förändringar vidtagna i förut gällande föreskrifter till afgjord lättnad för vederbörande examinander, men de uppvägas, enligt min åsikt, knappast däraf att samtidigt (§ 116) stadgats, »att sådan pröfning icke af någon må afläggas mera än en gång i samma ämne och å samma linie». Denna inskränkning synes mig icke vara välbetänkt, enär därigenom en examinerator, ställd i valet mellan att underkänna examinanden och på detta sätt kanske förstöra dennes framtidsbana eller att godkänna ett underhaltigt prof, lätt frestas att välja det senare alternativet.

Lämpligheten af ifrågavarande inskränkings upphäfvande torde för öfrigt kunna motiveras därmed att, åtminstone i vissa fall i latinska

språket, denna inskränkning kan kringgås, sedan Kungl. Maj:t den 18 juni 1910, genom nådigt bref till kanslersämbetet för rikets universitet, förordnat, »att den i § 12 af nådiga stadgan angående juridiska examina den 29 april 1904 för behörighet att undergå juris kandidatexamen uppställda fordran om vissa insikter i latinska språket skall anses vara uppfylld äfven af studerande, som med intyg af universitetslärare i latin styrker sig hafva förvärfvat de för studentexamen eller fyllnadspröfning till samma examen i sagda ämne erforderliga insikter. Någon anledning till större stränghet vid fyllnadspröfning i andra ämnen än latin torde svårigen kunna anses förefinnas.»

Med hänvisning till bestämmelserna i paragraf 106 mom. 1 af stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 angående muntlig studentexamen har motionären, under framhållande af att nämnda bestämmelser afsevärdt försvärat studentexamen för sådana lärjungar, som på grund af utpräglad begåfning i viss riktning visa sig äga öfverlägsna insikter i vissa ämnen, men däremot befinnas relativt underlägsna »i mer än två af vederbörande timplans läroämnen», funnit sig böra framhålla såsom berättigadt önskningsmål, att snarast möjligt ett tillägg göres till paragraf 106 mom. 1 i åberopade stadga »i sådant syfte, att bristande insikter i ett ämne utöfver det i ifrågavarande paragraf och moment medgifna antalet ämnen icke må utgöra hinder för studentexamens godkännande, om examinands betyg i några andra ämnen vittna om mer än vanliga insikter i dessa».

Utskottets
yttrande.

Utskottet delar motionärens uppfattning i detta hänseende och anser i likhet med honom det vara mindre öfverensstämmande med hvad billighet och rättvisa kräfvat, att en lärjunge med öfverlägsen begåfning för vissa ämnen, endast därför att han visar relativ svaghet i mer än två af antalet fastslagna ämnen, skall tillbakasättas för den, som ifråga om insikter i alla läroämnen nätt och jämnt fyller det jämnstrukna måttet.

Med hänsyn härtill finner utskottet motionärens önskningsmål om ändring i här åberopade bestämmelser vara fullt befogadt. Men i sammanhang härmed vill utskottet påpeka, att jämte motionärens här framställda önskningsmål, som blott berör den *muntliga* pröfningen i studentexamen, från olika håll, onligt hvad utskottet fått sig meddeladt, förslag framlagts till mera omfattande ändringar i nu gällande bestämmelser angående samma examen. Dessa förslag afse såväl den muntliga som den *skriftliga* pröfningen samt dessutom själfva sättet för studentexamens afläggande. Med anledning däraf har också kungl. öfverstyrelsen för rikets

allmänna läroverk i cirkulärskrivelse af den 16 januari detta år anmodat rektorerna vid de allmänna läroverken samt föreståndarne för de under öfverstyrelsens inseeende stående läroanstalter med studentexamens rätt att lämna sina respektive kollegier tillfälle att afgifva yttranden öfver de å trenne, vid berörda skrifvelse fogade bilagor upptagna förslag till ifrågasatta ändringar i gällande bestämmelser dels angående den skriftliga pröfningen i studentexamen, dels angående den muntliga pröfningen i samma examen, dels ock slutligen angående sättet för studentexamens afläggande, hvarjämte öfverstyrelsen föreskrifvit, att de infortrade yttrandena skola insändas till öfverstyrelsen före den 15 nästkommande april. Då sålunda det ärende, som beröres i motionens förra del, redan ligger under sakkunnig behandling, anser sig utskottet icke böra tillstyrka, att Riksdagen nu skulle göra något uttalande, i hvad mån ändring må vidtagas i nu gällande bestämmelser angående muntlig studentexamen.

I motionens senare del vänder sig motionären mot stadgandet i paragraf 116 angående fyllnadspröfning efter aflagd studentexamen, enligt hvilket stadgande en »sådan pröfning icke af någon må afläggas mer än en gång i samma ämne och å samma linie.» I likhet med motionären anser utskottet denna bestämmelse innebära en allt för stor inskränkning, och den synes icke vara öfverensstämmande med den frihet och rättighet, som tillerkännes lärjunge ifråga om förnyadt afläggande af det mera omfattande examensprovet, studentexamen, i det att, sedan han undergått detta examensprof, men blifvit underkänd, han är oförhindrad att gång efter annan anmäla sig till och undergå förnyad pröfning. Såväl detta förhållande som ock den omständigheten, att ifrågavarande inskränkning kan, såsom motionären påpekat, leda till, »att en examinerare, ställd i valet mellan att underkänna examinanden och på detta sätt kanske förstöra dennes framtid eller att godkänna ett underhaltigt prof, lätt frestas att välja det senare alternativet», synas innebära talande skäl för att den i paragraf 116 intagna bestämmelsen om s. k. fyllnadspröfning bör ändras därhän, att sådan pröfning kan få ske mer än en gång.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Första kammaren måtte för sin del besluta, att med afslag å herr Hernlunds motion, i hvad den afser ändrade bestämmelser i fråga om afläggandet af muntlig studentexamen, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande.

i hvad mån ändring i ofvan angifvet syfte må kunna vidtagas i nu gällande bestämmelser angående fyllnadspröfning efter aflagd studentexamen.

Stockholm den 16 mars 1911.

På utskottets vägnar:

H. BIÖRKLUND.
